

DREPTURILE OMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA: RAPORT ANUAL 2019

Index: EUR 01/1355/2020

REPUBLICA MOLDOVA**Republica Moldova: RAPORT ANUAL 2019**Președinte: **Igor Dodon**Prim-ministru: **Ion Chicu** (a înlocuit-o pe Maia Sandu în noiembrie, care l-a înlocuit pe Pavel Filip în iunie)

Au fost înregistrate acuzații de tortură și alte tratamente inumane și degradante în detenție. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că Moldova a încălcat drepturile unui grup de cetățeni de origine turcă, când serviciile de securitate i-au reținut abuziv și i-au escortat forțat în Turcia. Instituțiile media din Moldova au fost parțial libere și pluraliste și, în mod special, trebuie menționate constrângerile de ordin economic și potențialele riscuri ca acestea să fie atacate în instanța de judecată. Au persistat îngrijorările privind independența magistraților.

Context

Anul a fost caracterizat prin instabilitate politică. Alegerile parlamentare din februarie nu au oferit un avantaj clar niciunui partid. În iunie, blocul pro-european ACUM și Partidul Socialist de orientare pro-rusă au votat un Guvern de coaliție fragil, condus de Maia Sandu. Totuși, numirea guvernului a fost contestată, prin argumente de ordin tehnic, de către guvernul interimar al Partidului Democrat din Moldova, condus de Pavel Filip. În consecință, cele două guverne rivale și-au contestat reciproc legitimitatea. Inițial, Curtea Constituțională a susținut Partidul Democrat, după care și-a retras decizia, impasul fiind soluționat în favoarea coaliției de guvernământ. Noul Guvern a inițiat reforme și promisiunea acestuia de a eradicarea corupției a fost esențială pentru redobândirea de către Moldova a accesului la liniile majore de creditare internaționale. În luna noiembrie coaliția a căzut, iar Președintele Igor Dodon l-a numit în funcția de Prim-ministru pe Ion Chicu. Și în această perioadă, cheltuielile Republicii Moldova pentru asistența socială au fost printre cele mai reduse din regiune.

Tortura și alte rele tratamente

În 2019, au persistat acuzațiile de tortură și alte rele tratamente în instituțiile penitenciare. Pe parcursul anului nu a fost emis nici un raport oficial cu date statistice privind acuzațiile de tortură și rele tratamente raportate sau investigate. Totuși, organizațiile non-guvernamentale și alți monitori, care lucrează în acest domeniu, au continuat să înregistreze o scădere constantă, de la an la an, a numărului de acuzații. Acest lucru reflectă un anumit progres în investigarea cazurilor de tortură și alte rele tratamente din ultimii ani, în particular, după evenimentele din 7 aprilie 2009, când sute de oameni au fost arestați și maltratați de către forțele de poliție din Chișinău, iar un protestatar a decedat din cauza leziunilor. La 10 ani de la eveniment, au fost punctate un șir de probleme esențiale care au rămas nesoluționate, printre care și problema impunității aproape totale și persistente în cazul persoanelor suspectate de acțiuni criminale, dar și eșecul de a oferi compensații și informație veridică victimelor evenimentelor din 7 aprilie 2009. De asemenea, încă nu a fost instituită o agenție independentă, specializată în investigarea acuzațiilor de tortură și altor abuzuri ale drepturilor omului, comise de către polițiști și alte organe de drept.

Prevederile cu privire la protecția sănătății în sistemul penitenciar au rămas a fi inadecvate și incomplete. La data de 8 august, Curtea Supremă de Justiție a dispus revizuirea cazului lui Serghei Cosovan, om de afaceri arestat în septembrie 2017 și condamnat la 7 ani de închisoare în iulie, 2018. Aflându-se în custodie, Serghei Cosovan nu a avut acces la servicii medicale vitale pentru hepatita virală acută (ciroză) de care suferea și ar fi trebuit să fie eliberat pe motive de sănătate precară, conform legislației naționale. El a fost eliberat din custodia statului abia la data de 18 noiembrie 2019, conform unei hotărâri emise de Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

Reforma justiției

Au continuat să persiste îngrijorările privind independența magistraților. În luna martie, Comisia Internațională a Juriștilor, o organizație neguvernamentală internațională notorie a publicat un raport în care accentua lipsa unui sistem judiciar funcțional

independent în Moldova. De asemenea, în martie, Comisia pentru Afaceri Juridice și Drepturile Omului (CLAHR) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, și-a exprimat îngrijorarea privind subminarea independenței sistemului judiciar din Moldova și în Polonia, de către Guvernele curente, și a punctat că „atentarea la independența magistraților și manipularea hotărârilor judecătorești în scopul obținerii unor dividende politice, sunt semne ale uzurpării puterii de către puterile executivă și legislativă”. CLAHR a desemnat un raportor pe această problemă și a publicat în octombrie o notă informativă în care a fost descrisă situația din sistemului judiciar din Moldova, care „timp de două decenii, se află într-un permanent proces de reformare esențială”. În aceeași notă au fost confirmate îngrijorările serioase cu privire la separarea puterilor.

La data de 4 decembrie, Vlad Filat, fost Prim-ministru, a fost eliberat condiționat din închisoare după ce Curtea de Apel Chișinău i-a redus sentința cu 709 zile din cauza condițiilor proaste de detenție. Acesta a fost arestat în octombrie 2015 și condamnat la 9 ani de închisoare pentru abuz în serviciu și corupție. În perioada detenției, avocații săi au acuzat autoritățile de discriminare și de condiții proaste de detenție și tratament inuman. Totuși reducerea termenului de detenție și eliberarea înainte de termen au fost pe larg criticate și calificate drept justiție selectivă. Președintele Igor Dodon și fosta Prim-ministră Maia Sandu au negat orice implicare în acel proces, acuzându-se reciproc. La data de 5 decembrie, Ministerul Justiției a numit în funcție un nou Șef al Administrației Naționale a Penitenciarelor, inclusiv și un nou șef al Penitenciarului nr. 13, unde a fost deținut Vlad Filat; ambii au promis că vor contesta eliberarea timpurie a fostului premier.

Refugiați și solicitanți de azil

În luna iunie, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, (*cauza Ozdil și Alții*) a constatat că Moldova a violat dreptul la libertate, securitate, viață privată și de familie, în septembrie 2018, când Serviciul de Informații și Securitate au reținut și repatriat în mod forțat în Turcia cinci cetățeni turci, care, în acea perioadă, aveau statut de solicitanți de azil. Curtea a stabilit că arestarea solicitanților de azil și escortarea lor în Turcia a constituit un transfer ilegal, astfel fiind încălcate garanțiile oferite solicitanților de azil, în baza legislației naționale și internaționale. Cei 5 solicitanți, plus încă alți doi cetățeni de origine turcă, reținuți în aceeași zi, au fost escortați forțat în Turcia, înainte ca să fie luată o hotărâre legală. Familiile lor au primit notificări cu privire la faptul că solicitările de azil ale acestora au fost respinse din motive de securitate națională doar după ce bărbatii au fost returnați în Turcia, unde imediat au fost condamnați în baza acuzațiilor de terorism și au rămas în detenție până la sfârșitul anului, așteptând audierile în Curtea de Apel.

În septembrie, Olga Poalelungi, Directoarea Biroului de Migrație și Azil și Alexandru Baltaga, vice-directorul SIS, au fost acuzați de abuz în serviciu, provocând consecințe grave, în contextul repatrierii forțate a celor 7 cetățeni turci. A fost demarat și un proces penal împotriva fostului Director SIS, Vasile Botnari. Pe timpul procesului, acestora li s-au aplicat interdicții de călătorie.

Libertatea de întrunire și asociere

Cele mai multe acțiuni de protest desfășurate în mai multe regiuni din țară, cu diferite ocazii, au fost pașnice.

La data de 20 martie, câteva zeci de protestatari s-au întrunit pașnic în fața Judecătoriei Orhei. Aceștia au fost întâmpinați de zeci de polițiști în uniformă, care apărau intrarea. Polițiștii purtau căști și echipament special, fără însemne de identificare. Cu toate că întrunirea a avut un caracter pașnic, poliția încerca să disperseze mulțimea. Ei au recurs la aplicarea de gaze lacrimogene, clandestin (fapt recunoscut mai târziu). Câțiva protestatari au acuzat intoxicații cu gaze lacrimogene și în consecință au necesitat asistență medicală. În pofida apelurilor de investigare a acestui caz, așa și nu a fost efectuată o anchetă până la sfârșitul anului.

Drepturile persoanelor LGBTI

La data de 19 mai, la Chișinău s-a desfășurat un marș de solidaritate în susținerea persoanelor din grupul LGBTI la care au participat cca 300 de persoane. În comparație cu anii precedenți, participanții la marș au fost protejați în mod eficient de poliție și au parcurs tot itinerarul planificat.

În noaptea dintre 30 și 31 mai, mașina avocatei pentru drepturile omului, Doina Ioana Străisteanu, a fost incendiată, într-un atac intenționat, care în opinia ei, are conexiune cu activitatea ei profesională. Timp de mai mult de 8 ani, avocata a cooperat strâns cu organizația non-guvernamentală Centrul de Informare GENDERDOC-M și este cunoscută pentru apărarea victimelor violenței și discriminării din rândurile persoanelor LGBTI. De asemenea, în mod repetat, ea a fost amenințată în mod secret, dar și deschis, inclusiv cu moartea în 2017, iar mașina ei a fost vandalizată și anterior, de două ori, de către persoane necunoscute. Până la sfârșitul anului, nu a fost raportat niciun progres tangibil în vederea anchetării incidentului dat.